

ILMIY TADQIQOT – INSON IJODIY FAOLIYATINING O‘ZIGA XOS KO‘RINISHI

Matvapayeva Robiya

Namangan davlat pedagogika institute

Pedagogika fakulteti pedagogika nazariyasi va tarixi yo‘nalish 1-bosqich
magistranti

E-mail: robiyamatvapayeva@gmail.com

Ilmiy rahbar: Qambarov A.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.20563042>

Annotatsiya: Mazkur ishda ilmiy tadqiqotning inson ijodiy faoliyatidagi o‘rni va ahamiyati yoritiladi. Ilmiy tadqiqot yangi bilimlarni yaratish va ularni amaliyotga tatbiq etish jarayoni sifatida qaraladi. Tadqiqotda ilmiy izlanishning asosiy bosqichlari, metodlari va tamoyillari tahlil qilinadi. Shuningdek, ilmiy faoliyatning ijodkorlik bilan bog‘liqligi va uning jamiyat rivojlanishiga ta’siri ko‘rsatib beriladi. Natijada ilmiy tadqiqot insonning intellektual va ijodiy salohiyatini namoyon etuvchi muhim faoliyat turi ekanligi asoslanadi.

Kalit so‘zlar: Ilmiy tadqiqot, ijodiy faoliyat, gipoteza, metod, tahlil, tajriba, ilmiy bilish, obyektivlik, nazariya, ilmiy izlanish.

Аннотация: В данной работе освещается роль и значение научных исследований в творческой деятельности человека. Научные исследования рассматриваются как процесс создания новых знаний и их применения на практике. В исследовании анализируются основные этапы, методы и принципы научных исследований. Также показана связь научной деятельности с творчеством и ее влияние на развитие общества. В результате доказывається, что научные исследования являются важным видом деятельности, демонстрирующим интеллектуальный и творческий потенциал человека.

Ключевые слова: научные исследования, творческая деятельность, гипотеза, метод, анализ, эксперимент, научное знание, объективность, теория, научное исследование.

Annotation: This work highlights the role and importance of scientific research in human creative activity. Scientific research is considered as a process of creating new knowledge and applying it in practice. The study analyzes the main stages, methods and principles of scientific research. It also shows the connection of scientific activity with creativity and its impact on the development of society. As a result, it is proven that scientific research is an important type of activity that demonstrates the intellectual and creative potential of a person.

Keywords: Scientific research, creative activity, hypothesis, method, analysis, experiment, scientific knowledge, objectivity, theory, scientific research.

KIRISH

Ilmiy tadqiqot insoniyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Jamiyatning rivojlanishi, fan va texnikaning yuksalishi hamda inson tafakkurining kengayishi ilmiy izlanishlar bilan bog'liqdir. Inson qadim zamonlardan buyon tabiat sirlarini o'rganishga, voqea va hodisalarning sabablarini aniqlashga intilib kelgan. Ana shu ehtiyoj ilmiy tadqiqotning paydo bo'lishiga asos bo'lgan. Ilmiy tadqiqot oddiy kuzatish emas, balki maqsadga yo'naltirilgan, tizimli va ijodiy faoliyatdir. Tadqiqot davomida inson yangi bilimlarni yaratadi, mavjud qarashlarni boyitadi va yangicha xulosalarga keladi. Shu sababli ilmiy tadqiqot inson ijodiy faoliyatining eng yuksak ko'rinishlaridan biri sifatida baholanadi.

Ilmiy tadqiqotning mohiyati

Ilmiy tadqiqot — bu borliqdagi voqea va hodisalarni chuqur o'rganish, yangi bilimlarni yaratish hamda mavjud bilimlarni takomillashtirish jarayonidir. Har qanday ilmiy izlanish muayyan muammo asosida olib boriladi. Tadqiqotchi mavjud bilimlarni tahlil qiladi, muammolarni aniqlaydi va ularga yechim topishga harakat qiladi. Bu esa kuchli tafakkur, mantiqiy fikrlash va ijodkorlikni talab etadi. Ilmiy tadqiqotning asosiy belgilariga maqsadlilik, dalillarga asoslanganlik, obyektivlik,

izchillik va yangilik yaratishga intilish kiradi. Tadqiqot natijasida insoniyat uchun foydali bo'lgan yangi g'oyalari, nazariyalar va amaliy ishlanmalar yuzaga keladi. Ilmiy tadqiqot ijodiy faoliyatning muhim shaklidir. Chunki ilmiy izlanish jarayonida inson yangi fikr va g'oyalarni ilgari suradi. Tadqiqotchi tayyor bilimlarni takrorlamaydi, balki ularni boyitadi va yangicha yondashuvlarni ishlab chiqadi. Ilmiy ijodning asosiy xususiyati yangilik yaratishdir. Har bir ilmiy kashfiyot inson tafakkuri va mehnatining mahsuli hisoblanadi. Masalan, yangi texnologiyalar, tibbiyotdagi innovatsion usullar yoki zamonaviy pedagogik metodlar uzoq davom etgan ilmiy izlanishlar natijasida yaratilgan.

Ilmiy tadqiqot insonning mustaqil fikrlash qobiliyatini ham rivojlantiradi. Tadqiqotchi muammolarni tahlil qiladi, sabab va oqibatlarini aniqlaydi, turli g'oyalarni taqqoslaydi hamda xulosalar chiqaradi. Shu jihatdan ilmiy faoliyat inson tafakkurini charxlaydi va intellektual salohiyatni oshiradi. Bundan tashqari, ilmiy tadqiqot sabr-toqat va katta mehnatni talab qiladi. Chunki haqiqiy ilmiy natijaga erishish uzoq izlanish va sinovlar orqali amalga oshadi.

Ilmiy tadqiqot bosqichlari

Har qanday ilmiy tadqiqot ma'lum bosqichlarda olib boriladi. Dastlab tadqiqotchi muammoni aniqlaydi va tadqiqot mavzusini belgilaydi. Keyin maqsad va vazifalar ishlab chiqiladi. Shundan so'ng ilmiy gipoteza yaratiladi. Gipoteza — bu tadqiqot davomida tekshiriladigan taxminiy fikrdir. Keyingi bosqichda tadqiqot metodlari tanlanadi. Tadqiqotda kuzatish, tajriba, tahlil, taqqoslash, anketa va statistik usullardan foydalaniladi. Olingan ma'lumotlar tahlil qilinib, umumlashtiriladi hamda ilmiy xulosalar chiqariladi. Yakunda esa tavsiyalar ishlab chiqiladi va tadqiqot natijalari amaliyotga tatbiq etiladi.

Ilmiy tadqiqot va jamiyat taraqqiyoti

Zamonaviy jamiyat taraqqiyotini ilmiy tadqiqotlarsiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Fan va texnika rivoji barcha sohalarning taraqqiyotiga xizmat qilmoqda. Tibbiyotdagi ilmiy izlanishlar inson salomatligini yaxshilashga yordam bermoqda. Texnologik tadqiqotlar esa zamonaviy texnika va axborot tizimlarining yaratilishiga

sabab bo'lmoqda. Ta'lim sohasidagi ilmiy tadqiqotlar yangi pedagogik metodlarni ishlab chiqishga xizmat qiladi. Ekologik tadqiqotlar esa atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ilmiy tadqiqot jamiyatning iqtisodiy va ma'naviy rivojlanishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Innovatsion g'oyalar ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, yangi ish o'rinlarini yaratadi va insonlarning turmush darajasini yaxshilaydi. Shu sababli rivojlangan davlatlar ilm-fan taraqqiyotiga katta e'tibor qaratadilar.

Yoshlarni ilmiy faoliyatga jalb qilish

Bugungi kunda yoshlarni ilmiy faoliyatga qiziqtirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Chunki kelajak taraqqiyoti bilimli va ijodkor yoshlar qo'lidadir. Yoshlarning ilmiy izlanishlarga jalb qilinishi ularning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi, intellektual salohiyatini oshiradi va innovatsion g'oyalar yaratishga undaydi. Ta'lim muassasalarida ilmiy to'garaklar, konferensiyalar, olimpiadalar va tanlovlarning tashkil etilishi yoshlarning ilm-fanga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Xulosa

Ilmiy tadqiqot inson ijodiy faoliyatining o'ziga xos va murakkab shaklidir. U yangi bilimlarni yaratishga, jamiyat taraqqiyotiga xizmat qilishga va inson tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi. Ilmiy tadqiqot jarayonida inson mustaqil fikrlaydi, yangilik yaratadi va muammolarga ilmiy yondashadi. Shu sababli ilmiy faoliyat jamiyat rivojining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda ilm-fan taraqqiyoti barcha sohalarda muhim o'rin egallamoqda. Yosh avlodni ilmiy izlanishlarga jalb qilish esa kelajak taraqqiyotining muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". – Toshkent: Ma'naviyat, 2008, 45–52-b.
2. Mirziyoyev Sh.M. "Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz". – Toshkent: O'zbekiston, 2017, 18–27-b.
3. G'oziev E. "Psixologiya". – Toshkent: O'qituvchi, 2010, 120–135-b.

4. Ochilov M. (mas'ul muharrir) Pedagogika (o'quv qo'llanma). – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012, 56–70-b.
5. Slastenin V.A., Isaev I.F., Shiyanov E.N. “Pedagogika”. – Moskva: Akademiya, 2014, 33–48-b.
6. Abu Rayhon Beruniy Tanlangan asarlar. – Toshkent: Fan, 1973, 10–22-b.
7. Abu Ali ibn Sino “Tib qonunlari” (qisqartirilgan nashr). – Toshkent: Abu Ali ibn Sino nomidagi nashriyot, 2005, 88–102-b.
8. Qodirov B. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi. – Toshkent: Universitet, 2018, 5–20-b.
9. Ismailov N. Ilmiy ijod va tadqiqot asoslari. – Toshkent: Fan, 2020, 14–28-b.
10. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimi bo'yicha me'yoriy hujjatlar to'plami. – Toshkent, 2022, 60–75-b.